

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΘΕΣΕΩΝ

για τον κατώτατο μισθό

Αθήνα, 20 Μαΐου 2021

Θέσεις ΕΣΕΕ για τον κατώτατο μισθό

Βασικές Διαπιστώσεις

- Η τελευταία εφάπαξ αύξηση κατά 10,9% του κατώτατου μισθού το Φεβρουάριο του 2019 ήταν από τις υψηλότερες στην Ε.Ε.
- Η πανδημία έχει επιδεινώσει ραγδαία το υφιστάμενο οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον ενώ έχει διογκώσει την αβεβαιότητα.
- Τα μέτρα στήριξης λειτούργησαν ανακουφιστικά αλλά η απόσυρσή τους αφενός θα δείξει τις πραγματικές επιπτώσεις της πανδημίας σε επιχειρηματικότητα και απασχόληση και αφετέρου θα προσθέσει περαιτέρω βάρος υποχρεώσεων στις επιχειρήσεις.
- Τα μέτρα στήριξης δεν κατόρθωσαν να καλύψουν το επενδυτικό κενό.
- Το εμπόριο είναι ο κλάδος με τις υψηλότερες απώλειες κύκλου εργασιών στην οικονομία (σε απόλυτο μέγεθος), ενώ πολλές επιχειρήσεις του κλάδου τέθηκαν σε καθεστώς αναστολής.
- Οι εξελίξεις λόγω Covid-19 διόγκωσαν το μοναδιαίο κόστος εργασίας, συρρίκνωσαν την παραγωγικότητα και άσκησαν καθοδικές πιέσεις στην ανταγωνιστικότητα.
- Ο αποληθωρισμός στην εγχώρια οικονομία το 2020 αλλά και το τρέχον έτος ευνοεί τα εισοδήματα από μισθωτή εργασία και παράλληλα περιορίζει τα περιθώρια κέρδους της επιχειρηματικότητας.
- Οι Ευρωπαϊκές Εργοδοτικές Οργανώσεις έχουν ξεκάθαρα αμφισβητήσει την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για «επαρκείς κατώτατους μισθούς» υπογραμμίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι η τρέχουσα συγκυρία δεν προσφέρεται για διόγκωση του κόστους εργασίας.
- Ενδεχόμενη αύξηση του κατώτατου μισθού σήμερα θα είχε ως αποτέλεσμα να πληγεί η βιωσιμότητα των ΜμΕ, οι οποίες είναι ο σημαντικότερος εργοδότης της χώρας, ενώ θα επέφερε ισχυρές αναταράξεις σε θέσεις εργασίας που αμείβονται με τον κατώτατο (νέοι εργαζόμενοι και ευέλικτες μορφές απασχόλησης) ή σε ήδη σκληρά δοκιμαζόμενους κλάδους.

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο του άρθρου 103 του Ν. 4172/2013 η ΕΣΣΕ συμμετέχει ενεργά στη διαβούλευση για τον ορισμό του κατώτατου μισθού, παρά τη σταθερή της βούληση για επαναφορά του τρόπου καθορισμού του μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, όπως άλλωστε ίσχυε μέχρι το 2012. Σε κάθε περίπτωση, τυχόν μεταβολές στον κατώτατο μισθό θα πρέπει να υλοποιούνται λαμβάνοντας υπόψη το ολιστικό αποτύπωμά τους σε οικονομία, επιχειρηματικότητα και κοινωνία.

Με βάση την τελευταία αναπροσαρμογή με βάση το νέο πλαίσιο και με κυβερνητική πρωτοβουλία, ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα αυξήθηκε από το Φεβρουάριο του 2019. Η αύξηση ανήλθε σε 10,9%, ενώ καταργήθηκε ο υπο-κατώτατος για τους εργαζομένους κάτω των 25 ετών, εξέλιξη που στην εν λόγω κατηγορία μεταφράστηκε σε σωρευτική αύξηση ύψους 27,2%. Τελικά, ο μεικτός κατώτατος μισθός διαμορφώθηκε σε 650 ευρώ (ή 558,22 ευρώ το πληρωτέο ποσό στον εργαζόμενο) για 14 πληρωμές ετησίως. Η συγκεκριμένη ενίσχυση του κατώτατου μισθού ήταν από τις μεγαλύτερες στις χώρες της Ε.Ε. το 2019.

Υφιστάμενη Κατάσταση

Θεωρούμε ότι οι αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας στην οικονομία και στην επιχειρηματικότητα είναι αυτονόητες. Η ύφεση στην οικονομική δραστηριότητα για το 2020 διαμορφώνεται στο 8,2%¹ (σε πραγματικούς όρους), ενώ οι εκτιμήσεις για την ανάκαμψη καταστούν σαφές πως το ΑΕΠ θα επιστρέψει στο επίπεδο του 2019 το 2022, σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις του ΔΝΤ². Ωστόσο, τα μέτρα στήριξης των πληττόμενων εργοδοτών και εργαζομένων απέτρεψαν προς το παρόν τα χειρότερα, με αποτέλεσμα το ποσοστό ανεργίας να παρουσιάσει μικρή υποχώρηση στο 16,2%, το δ' τρίμηνο του 2020 από 16,8% το αντίστοιχο

---

¹ ΕΛ.ΣΤΑΤ., Τριμηνιαίο/ Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί 2020, (1^η εκτίμηση), Δελτίο Τύπου, Πειραιάς, 5 Μαρτίου 2021.

² IMF, World Economic Outlook Database, April 2021.

τρίμηνο του 2019³. Ωστόσο, η ανεργία στους νέους φάνηκε να κινείται ανοδικά.

Παράλληλα, η πανδημία απειλεί ευθέως τις πιθανότητες ανάκαμψής της επιχειρηματικότητας, βάσει της εξέλιξης των κλειστών καταστημάτων σύμφωνα με τις έρευνες του INEMY της ΕΣΕΕ⁴. Η διατήρηση του ποσοστού των κλειστών καταστημάτων το Σεπτέμβριο του 2020 στο ίδιο περίπου επίπεδο με εκείνο του Σεπτεμβρίου του 2019 (Πίνακας 1) δεν πρέπει να ερμηνευτεί ως βελτίωση ή ανθεκτικότητα του επιχειρηματικού μοντέλου στις νέες προκλήσεις που διαμόρφωσε ο κορωνοϊός, αλλά ως αμηχανία και στάση αναμονής των επιχειρηματιών απέναντι σε μια πρωτοφανή κατάσταση. Και εδώ τα μέτρα στήριξης έχουν διαδραματίσει έναν καθοριστικό ρόλο. Εντούτοις, τα συγκεκριμένα μέτρα δεν κατόρθωσαν να συγκρατήσουν τις απώλειες στις επενδύσεις (-4,2% οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου), παρά το γεγονός ότι ορισμένες κατηγορίες παρουσίασαν σημαντική αύξηση (πχ επενδύσεις σε κατοικίες).

Πίνακας 1: Καταγραφή επιχειρηματικότητας (κλειστά καταστήματα έναντι συνόλου) σε κεντρικούς δρόμους, 2015-2020 (σε %)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αθήνα	26,4	26,4	26,1	24,8	26,0	25,7
Πειραιάς	33,4	33,4	34,3	34,1	37,5	36,3
Θεσσαλονίκη	26,8	26,7	26,1	27,8	28,2	29,6
Πάτρα	24,2	24,2	23,1	22,5	22,4	22,1

Πηγή: INEMY-ΕΣΕΕ, Δελτία Καταγραφής Επιχειρηματικότητας

Ειδικότερα για το εμπόριο, τον κλάδο με τον υψηλότερο κύκλο εργασιών στην ελληνική οικονομία, οι απώλειες του τζίρου που καταγράφηκαν ήταν οι μεγαλύτερες, σε απόλυτο μέγεθος (10,1 δισ. ευρώ ή ετήσια πτώση κατά 8,2%)⁵. Δυστυχώς, και το πρώτο τρίμηνο του 2021 ο τζίρος στον κλάδο συνέχισε την πτωτική του πορεία σημειώνοντας απώλειες ύψους 921,6 εκατ. ευρώ ή κατά 3,3% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2020⁶ με

³ ΕΛΣΤΑΤ, «Έρευνα Εργατικού Δυναμικού: Δ' τρίμηνο 2020», *Δελτίο Τύπου*, Πειραιάς, 24 Μαρτίου 2021.

⁴ INEMY-ΕΣΕΕ, «Εξαμηνιαίο Δελτίο καταγραφής της επιχειρηματικότητας στα κέντρα των πόλεων – Ποσοτικά στοιχεία και χαρτογράφηση βασικών εμπορικών αγορών (κεντρικές/τοπικές)», διάφορα έτη.

⁵ ΕΛΣΤΑΤ, «Εξέλιξη κύκλου εργασιών επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας λόγω της πανδημίας της νόσου του κορωνοϊού 2019 (Covid-19), Ετήσια στοιχεία 2019 και 2020», Δελτίο Τύπου της 17ης Φεβρουαρίου 2021.

⁶ ΕΛ.ΣΤΑΤ., «Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας λόγω της πανδημίας της νόσου του κορωνοϊού 2019 (Covid-19), Δελτίο Τύπου, Πειραιάς, 18 Μαΐου 2021.

έντονες μάλιστα διαφοροποιήσεις ανάλογα με τον κατηγορία δραστηριότητας αλλά και το μέγεθος της επιχείρησης. Η μείωση του κύκλου εργασιών στο εμπόριο αποδίδεται αποκλειστικά στην πανδημία, ενώ η ανάκαμψή του, μετά την υποχώρηση του φαινομένου του Covid, εξαρτάται από την ταχύτητα αποκατάστασης των εισοδημάτων αλλά κυρίως του ίδιου του κλίματος εμπιστοσύνης.

Στο ίδιο πλαίσιο, το λιανικό εμπόριο κατέγραψε υποχώρηση του κύκλου εργασιών κατά 3,5 δισ. ευρώ (Πίνακας 2), πτώση που αντιστοιχεί σε 8,0% του ετήσιου τζίρου του⁷. Ως εκ τούτου, η συμμετοχή των απωλειών του λιανικού στις συνολικές απώλειες του εμπορίου ανέρχεται στο 34,3%. Το εύρημα αυτό θα πρέπει να συσχετιστεί με τον μεγάλο αριθμό των επιχειρήσεων που τέθηκαν σε αναστολή λειτουργίας εξαιτίας του Covid-19. Δεν θα πρέπει επίσης να λησμονείται το γεγονός πως τα μέτρα στήριξης μετέφεραν τις υποχρεώσεις στο μέλλον, χωρίς όμως να τις εξαλείψουν. Αυτό σημαίνει πως οι επιχειρήσεις θα κληθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα να αποπληρώνουν τις ανασταλείσες, λόγω κορωνοϊού, υποχρεώσεις ταυτόχρονα με τις τρέχουσες, εξέλιξη που εκτιμάται ότι θα προκαλέσει νέες ισχυρές αναταράξεις στην επιχειρηματικότητα.

Πίνακας 2: Κύκλος εργασιών και ετήσιες μεταβολές στο σύνολο του εμπορίου και στο λιανικό

	Σύνολο εμπορίου		Λιανικό εμπόριο	
	Κύκλος εργασιών (σε χιλ. €)	Ετήσια μεταβολή (%)	Κύκλος εργασιών (σε χιλ. €)	Ετήσια μεταβολή (%)
2018	121.107.755	-	42.808.522	-
2019	122.643.095	1,3	43.252.840	1,0
2020	112.537.808	-8,2	39.788.982	-8,0

Πηγή: INEMY (2021), Κατόπιν επεξεργασίας δεδομένων ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Μια ακόμη ιδιαιτερότητα της υφιστάμενης κατάστασης έγκειται στο γεγονός ότι η ενώ συρρικνώθηκε εξαιρετικά το προϊόν και η προστιθέμενη αξία, η απασχόληση δεν επηρεάστηκε σε αντίστοιχο βαθμό εξαιτίας των μέτρων στήριξης, με αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα.

⁷ INEMY-ΕΣΕΕ (2021), *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου 2020*.

Ειδικότερα, το μοναδιαίο κόστος εργασίας (ULC)⁸ διογκώθηκε κατά 7,6% το 2020⁹, συνεχίζοντας τις ανοδικές πιέσεις των ετών 2018 και 2019, με αποτέλεσμα να συρρικνωθεί κατά 7,2% η παραγωγικότητα της εργασίας, επηρεάζοντας αρνητικά την ανταγωνιστικότητα. Στο ίδιο πλαίσιο, οι αποπληθωριστικές πιέσεις του 2020 (-1,2%) και η διατήρησή τους και το 2021 ενισχύουν την πραγματική αγοραστική δύναμη των εισοδημάτων, ιδιαίτερα όσων προέρχονται από μισθωτή εργασία, αλλά περιορίζει τα περιθώρια κέρδους της εγχώριας επιχειρηματικότητας, βάζοντας με αυτόν τον τρόπο περαιτέρω τη βιωσιμότητά της.

Ευρωπαϊκές Εργοδοτικές Οργανώσεις για τον κατώτατο μισθό

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναλάβει μια πρωτοβουλία για την εναρμόνιση του κατώτατου μισθού σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δημοσίευσε τον Οκτώβριο ένα σχέδιο πρότασης που αφορά μια νέα Ευρωπαϊκή Οδηγία σχετικά με «επαρκείς κατώτατους μισθούς», ώστε στο εγγύς μέλλον όλοι οι εργαζόμενοι να έχουν τα απαραίτητα μέσα διαβίωσης. Ωστόσο, οι εργοδοτικοί οργανισμοί εξέφρασαν άμεσα και με ξεκάθαρο τρόπο τις ανησυχίες τους.

Ειδικότερα, η Οργάνωση των ΜμΕ στην Ευρώπη (SMEunited)¹⁰ στάθηκε κριτικά απέναντι στη σχετική πρόταση της Ε.Ε. στηριζόμενη:

- Στις αμφιβολίες για τη νομική βάση της πρότασης ενώ η SMEunited αναμένει τη γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.
- Στο δεσμευτικό καθεστώς της Οδηγίας που επέλεξε η Επιτροπή γεγονός που μπορεί να θεωρηθεί ως παραβίαση της αυτονομίας των ΜμΕ.
- Στο σύνθετο πρόβλημα που κρύβεται πίσω από τον ορισμό «επαρκείς μισθοί», καθώς η αξιοπρεπής διαβίωση εξαρτάται, εκτός από ύψος του μισθού, από την ενδεχομένη λήψη άλλων βοηθημάτων, τη σύνθεση του νοικοκυριού κλπ ενώ δεν φαίνεται να λαμβάνει υπόψη το συνολικό κόστος εργασίας για τον εργοδότη

---

⁸ Το μοναδιαίο κόστος εργασίας μετρά το μέσο κόστος εργασίας ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος και υπολογίζεται ως ποσοστό της αμοιβής της εργασίας επί του πραγματικού ΑΕΠ.

⁹ ΕΛ.ΣΤΑΤ., «Η ελληνική οικονομία», 7 Μαΐου 2021.

¹⁰ Ενδεικτικά για τις θέσεις της SMEunited για τον κατώτατο μισθό:

<https://www.smeunited.eu/news/exchange-of-views-with-empl-committee-parliament-on-minimum-wage-directive->

(μη μισθολογικό), την παραγωγικότητα του εργαζομένου και μια σειρά από άλλα ζητήματα.

- Στο γραφειοκρατικό κόστος παρακολούθησης του κατώτατου μισθού από τους κοινωνικούς εταίρους και τους εργοδότες.
- Στις επιπτώσεις μιας αύξησης του κατώτατου μισθού σε απασχόληση και ανταγωνιστικότητα των ΜμΕ.
- Στη γεμάτη προκλήσεις και αβεβαιότητα τρέχουσα οικονομική και επιχειρηματική συγκυρία.

Στο ίδιο πνεύμα, η Ευρωπαϊκή Οργάνωση Εμπορίου EuroCommerce αντιμετωπίζει με μεγάλη επιφύλαξη την πρωτοβουλία για μεταβολές στον κατώτατο μισθό¹¹. Κάνει και αυτή λόγο για την ανάγκη σεβασμού του αυτόνομου ρόλου των κοινωνικών εταίρων και για τη σημασία των συλλογικών διαπραγματεύσεων σε εθνικό επίπεδο, ενώ αμφισβητεί την εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περί ελλείμματος κοινωνικής προστασίας για ορισμένες μορφές εργασίας. Μάλιστα υπογραμμίζει τις εξαιρετικά ισχυρές επιπτώσεις της πανδημίας, ζητώντας να μην επιβαρυνθεί περαιτέρω η επιχειρηματικότητα από ενδεχόμενες αποφάσεις, που θα αυξήσουν το κόστος εργασίας την τρέχουσα περίοδο κατά την οποία οι επιχειρήσεις -και ιδιαίτερα εκείνες του εμπορίου- είναι σε τόσο ευάλωτη κατάσταση.

Θέση της ΕΣΕΕ για τον Κατώτατο Μισθό

Στα τέλη του 2018, με την έξοδο της χώρας από την παρατεταμένη και βαθιά οικονομική ύφεση να φαίνεται στον ορίζοντα, η ΕΣΕΕ δεν είχε εκφράσει αντιρρήσεις στο ενδεχόμενο αύξησης του κατώτατου μισθού στα προ κρίσης επίπεδα.

Ωστόσο, είχε θέσει συγκεκριμένες προϋποθέσεις και όρους ώστε:

- Να μην αιφνιδιαστεί η αγορά και να μην διαταραχθεί το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον, το οποίο μετά από μακρά χρονική διάρκεια εμφάνιζε τα πρώτα σημάδια αναιμικής ανάκαμψης, και
- Να καταστεί δυνατή για τις επιχειρήσεις η απορρόφηση της αύξησης χωρίς παρενέργειες για την βιωσιμότητα των θέσεων εργασίας τους.

Ειδικότερα, η ΕΣΕΕ έκανε λόγο για:

¹¹ Ενδεικτικά για τις θέσεις της EuroCommerce σχετικά με τον κατώτατο μισθό:

<https://www.eurocommerce.eu/search.aspx?q=minimum%20wage>

- α)** σταδιακή αύξηση σε βάθος χρόνου (πορτογαλικό μοντέλο),
- β)** άμεση σύνδεση του ύψους κατώτατου μισθού με τις εξελίξεις στην οικονομία, στον πληθωρισμό, στην παραγωγικότητα, στην ανταγωνιστικότητα, στην αγορά εργασίας (ανεργία, απασχόληση κλπ),
- γ)** σύνδεση με τον όγκο των εργαζομένων που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό,
- δ)** παράλληλη μείωση του μη μισθολογικού κόστους κλπ.

Δυστυχώς, οι προτάσεις της ΕΣΕΕ -όπως και των άλλων εργοδοτικών οργανώσεων- δεν υιοθετήθηκαν αλλά προκρίθηκαν άλλα κριτήρια υπό το πρίσμα των τότε πολιτικών εξελίξεων. Η εφάπαξ αύξηση του κατώτατου μισθού άγγιξε το 11% και αν ο επιχειρηματικός κόσμος κατόρθωσε να ανταποκριθεί, αυτό οφείλεται εν πολλοίς στις θετικές προσδοκίες για την ανοδική πορεία της οικονομίας.

Στην παρούσα συγκυρία, τα μέτρα στήριξης της οικονομίας λόγω της πανδημίας λειτούργησαν ανακουφιστικά αλλά θα αποσυρθούν σύντομα, με αποτέλεσμα να συνειδητοποιηθούν πληρέστερα οι καταστροφικές επιπτώσεις του covid-19. Η αναπόφευκτη μείωση/απόσυρση των μέτρων καθώς η οικονομία θα επιστρέφει σταδιακά στην κανονικότητα είναι πολύ πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην επιχειρηματικότητα και κατά συνέπεια στην αγορά εργασίας. Αν επιβεβαιωθεί το απευκταίο σενάριο και πολλές ΜμΕ καταστούν μη βιώσιμες, τότε θα διογκωθούν οι ανοδικές πιέσεις στην ανεργία, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη πως μόνο οι “micro” επιχειρήσεις απασχολούν το 54% των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα¹². Επιπρόσθετα, σημειώνεται πως οι θέσεις εργασίας που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό αφορούν κυρίως νέους εργαζομένους και ευέλικτες μορφές απασχόλησης. Επίσης, πολλές από τις θέσεις εργασίας που τέθηκαν σε ανατολή λόγω covid-19 αφορούσαν κλάδους και επιχειρήσεις με υψηλή συμμετοχή αμειβόμενων με κατώτατο μισθό, γεγονός που σημαίνει πως μια ενδεχόμενη αύξηση του κατώτατου στην παρούσα συγκυρία θα ασκούσε περαιτέρω πιέσεις σε ήδη σκληρά δοκιμαζόμενους κλάδους, με αρνητικά αποτελέσματα και στην απασχόληση.

Συνακόλουθα, η συζήτηση για τον κατώτατο μισθό κατά την τρέχουσα συγκυρία συνδέεται άρρηκτα με τον ισχυρό αντίκτυπο της πανδημίας

---

¹² ΕΣΕΕ, Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου 2020, Απρίλιος 2021.

στην οικονομία και στην επιχειρηματικότητα. Σε αυτό λοιπόν το ρευστό και γεμάτο προκλήσεις οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον, η πρόθεση για ενδεχόμενη αύξηση του κατώτατου μισθού μοιάζει να μη λαμβάνει υπόψη της την ίδια την πραγματικότητα.